

Sınıf Öğretmenlerinin Gözünden Eğitimde Yenilik ve İnovasyon Kavramlarına Bir Bakış: Metafor Analizi

Belgin Bal İncebacak¹, Aslı Sarışan Tungaç² ve Süleyman Yaman³
^{1,2,3}Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin eğitime yenilik ve inovasyon kavramına ilişkin bakış açılarını belirleyerek, bu kavramların eğitim sürecinde kullanımına yönelik algılarını ortaya çıkarmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu desen ile öğretmenlerin yenilik ve inovasyon kavramları ile ilgili zihinlerindeki ortak anlamları keşfederek kendileri tarafından deneyimledikleri dünyayı betimlemeyi ve bu deneyimlerin özüne ulaşarak açıklamak amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Bölgesinde orta büyüklükteki bir il merkezindeki ilkokullarda görev yapan 121 sınıf öğretmenidir. Çalışmada öğretmenlerin eğitimde yenilik ve inovasyon kavramları konusunda görüşlerini belirlemek amacıyla “Bana göre eğitimde yenilik.....gibidir, çünkü.....” ve “Eğitimde inovasyon.....gibidir, çünkü.....” ifadeleri yöneltilmiş ve boşlukları yazılı olarak doldurmaları istenmiştir. Toplanan veriler iki farklı araştırmacı tarafından eş zamanlı olarak içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu çözümlemede kod, tema ve kategoriler oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin yenilik ve inovasyon kavramlarını birbirinden farklı kavramlar olarak gördükleri belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin inovasyon kavramını çok daha geniş ve yenilik kavramını da kapsayıcı şekilde yapılandırdıkları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitimde Yenilik, İnovasyon, Metafor, Sınıf Öğretmeni

An Investigation of Novelty and Innovation Concepts in Education from Perspectives of Primary Teachers: A Metaphor Analysis

Abstract

This study aims to identify primary teachers' perspectives of education through their metaphors about novelty and innovation concepts in education. Phenomenological design -one of the qualitative research methods- was used in this research. Phenomenological design focuses on concepts of which we are aware but do not reflect upon in detail (Christensen, Johnson and Turner, 2011). The participants of the study were 121 classroom teachers working in primary schools in a medium-sized city center in the Black Sea region during the 2017-2018 academic year. In order to identify teachers' views about novelty and innovation in education, teachers were asked to fill the gaps in the following expressions: “I think, novelty in education is like ...; because” and “innovation in education is like; because”. The data were analyzed by two different researchers simultaneously with content analysis. Codes, themes and categories were created in this analysis. As a result of analysis, it was determined that teachers considered novelty and innovation concepts as different concepts. In addition, it was found that teachers structured the concept of innovation much more broadly and inclusive of the concept of innovation.

Keywords: Novelty in education, Innovation, Metaphor, Change

Yazarlara ait bilgiler:

¹Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, belginbal33@gmail.com

²Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aslisarisan@gmail.com

³Doç, Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, slymnyrn@gmail.com

Atıf için;

Bal-İncebacak, B., Sarışan-Tungaç, A. ve Yaman, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin gözünden eğitimde yenilik ve inovasyon kavramlarına bir bakış: Metafor analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi (ESTÜDAM Eğitim Dergisi)*, 3 (2), 19-29.

Giriş

Kelime anlamı ile mecaz ifadesine karşılık gelen metafor kavramı “Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz” anlamına gelmekte (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018) ve son yıllarda birçok araştırmacının dikkatini çekmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde bu kavramın farklı kaynaklarda farklı şekillerde açıklandığı görülmektedir. Morgan (1998), metaforların insanların düşünme ve günlük yaşamda kendilerini ifade etme biçimlerini şekillendirici etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bireylerin kavramlar üzerinden oluşturdukları metaforlar, aslında onların hayatı yorumlama biçimlerini de ortaya çıkartır. Bu şekilde, belirli bir kavramın bireyler tarafından algılama şekli belirlenmiş olur. Kavramlar hakkında bireylerin düşüncelerini ortaya çıkarmanın çok farklı yolları vardır. Birçok çalışmada olaylar, nesnelere veya kavramlar hakkında düşünce ve algıları ortaya çıkarmak için semboller aracılığıyla nesnelere ve fikirlere anlam yüklenmeye çalışılır (Lakoff & Johnson, 2005). Zihinlerdeki oluşan anlamlandırmaların bir şekilde ifade edilmesi ile aslında o kavram ile ilgili bilinenlerin karşındaki diğer insanların anlamasına yardımcı olması sağlanır. Metaforlar aynı zamanda zihinsel algıları en iyi şekilde ifade etmenin bir yolu olarak da bilinmektedir. Metafor, bir kavramın başka bir kavramla açıklanması (Kövecses, 2002) veya bir şeyi başka birşey ile anlatmak (Lakoff & Johnson, 2005) şeklinde tanımlanabilir. Metaforlarla kişiler fikirlerini yapılandırır ve karşısındaki insana anlatırken daha kolay ifade edebilir. Ayrıca metaforlar insanların kendi gerçekliklerini nasıl kurdukları ve dünyayı nasıl algıladıklarının kavranılmasında yardımcı olur (Cerit, 2008).

Yenilik kavramı literatürde, “Varolan bilgi birikiminden yola çıkılarak daha gelişmiş, daha kaliteli, daha işlevsel yeni ürünler, üretim süreçleri, örgütlenmeler ve yönetim uygulamalarının geliştirilmesi” (TDK, 2018) olarak bilinen inovasyon kavramının Türkçe karşılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yenilik kavramı en yeni bilgileri kullanarak ortaya konulan teknolojik çözümler olarak ifade edilmektedir (Diaconu, 2011). Yenilikle meydana gelen değişim orijinaldir. Yenilik genel anlamı ile yapıldığı alanda etkili ve ekonomik olarak olumlu bir değişim meydana getirmektedir (Malerba & Orsenigo, 1997). Yenilik genelde sosyal girişimler sonucu ortaya çıkar ve bir süreçtir. Yenilik, literatürde icat etme ve teknik buluş kavramları ile ilişkilendirilirken, değişim doğrudan bu kavramlarla ifade edilmemektedir. Çünkü yenilik bir değişim sürecini de kapsar. Ama her değişimde bir yenilik olmaz (Öğüt ve Bülbül, 2004). Yalçinkaya (2010), yenilik kelimesinin karşılığının inovasyon olduğunu ifade etmiştir. Çünkü inovasyon kelimesi ile hem yapılan yeniliğin oluşum sürecini hem de yapılan yenilik ile ortaya çıkan sonucu ifade etmiştir. Türk Dil Kurumu da, Latince “innovatus” kavramından türeyen “innovation” kelimesinin karşılığını yenilik ve yenileşim olarak vermektedir (TDK, 2018). Bu bağlamda inovasyon olarak da bilinen yenilik, yeni fikirler, yaklaşımlar veya örüntüler oluşturmayı içerir (Dennis & Hamm, 2010). Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, yenilik (inovasyon) kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlar ortaya çıkarılabilmektedir. Bu kavramlar belirsizlik, uyum, ürün, hizmet, süreç, teknoloji, fırsat, değişim, duyarlılık, iletişim, liderlik, sorgulama, güvenilirlik, risk alma, yeni fikirlere açık olma, örgüt kavramı, gelişim, ilerleme, gerçekleştirme koşulları, işlevsellik,

vizyon ve liderlik, uygun yapı, stratejik bireyler, etkin takım çalışması, iletişim, yüksek katılım, yaratıcı örgütsel iklim, öğrenen örgüt, girişimcilik ve yaratıcılık kavramları olarak literatürde yer almaktadır (Bayrakçı ve Eraslan, 2014; Bülbül, 2012; Duran ve Saraçoğlu, 2009; Özyürek ve Tuncer, 2003).

Yenilik kavramı eğitim alanında ele alındığında, eğitim sürecini iyileştirmeye ve geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların tamamını kapsadığı görülmektedir. Usluel ve Mazman (2010) eğitimde yeniliklerin yapılması kadar, bu yeniliklerin ne derecede benimsendiğinin de araştırılmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca eğitimde yenilik bağlamında yapılan çalışmaların sınırlı olduğundan bahsederek, bu alanda yapılacak araştırmaların kuram oluşturma çalışmalarına zemin hazırlayabileceğini ifade etmişlerdir. Rogers (1995) yenilikçiliği, bir sosyal sistem içerisinde birey veya kurumların herhangi bir yeniliği diğerlerinden daha önce benimseme derecesi olarak tanımlamaktadır. Toplumun yönlendirilmesinde çok önemli görevleri olan öğretmenlerin yenilikçilik becerisine sahip olmaları, tüm dünyadaki gelişmelerin toplumumuza daha hızlı aktarılmasına katkı sağlayacaktır. Bu araştırmada ise öğretmenlerin yenilik ve inovasyon konusunda sahip oldukları metaforların ortaya çıkarılması sayesinde, bu kavramlara yönelik sahip oldukları algıların belirlenebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin eğitimde yenilik ve inovasyon kavramına ilişkin bakış açılarını belirleyerek, eğitimde bu kavramların kullanımına yönelik algılarını ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Araştırmanın yöntemi olgu bilim desenidir. Bu desende bildiğimiz ve farkında olduğumuz kavramların düşünmediğimiz kısımlarına odaklanılır (Christensen, Johnson & Turner, 2011). Patton (2001) bu durumu insanların bireysel veya birlikte yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak elde ettikleri deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını ve algıladıklarını, zihinlerinde nasıl kurguladıklarını ve transfer ettiklerini, nasıl hatırladıklarını veya nasıl tarif ettiklerini insanlara dil aracılığıyla aktardıkları araştırma türü olarak ifade etmiştir. Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin yenilik ve inovasyon kavramlarına yönelik zihinlerindeki kavramlar metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarılmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın katılımcıları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Bölgesinde yer alan bir il merkezindeki ilkökullarda görev yapan 121 sınıf öğretmenidir. Gönüllülük esasına göre belirlenen katılımcı grubundaki öğretmenlerin 65'i kadın, 56'sı erkektir. Öğretmenler il merkezindeki 14 farklı ilkökulda görev yapmaktadırlar.

Veri toplama araçları ve işlem basamakları

Metafor çalışmalarına ilişkin alan yazın incelenmiş ve metaforların üç şekilde ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir. Birincisi yarı yapılandırılmış soru olarak "XXX kavramı..... benzer (gibidir); çünkü....." ifadesinin kullanılmasıdır (Linn, Siberman & Gill, 2007; Saban, 2009). Bu tür çalışmalarda gibi veya

benzerdir ifadesi, genellikle metaforun dayanağı arasındaki bağı net bir şekilde ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Çünkü kavramı ise, araştırmaya katılan kişilerin ürettikleri metaforları mantıksal dayanaklar sunarak ifade etmelerine olanak sağlamak için sorulmaktadır (Korkut ve Keskin, 2016). İkincisi konuya ilişkin metafor listesi verilir, katılımcılardan verilen metafor listesinden, istedikleri metaforları seçmelerinin istenmesidir (Kasoutas & Katherine, 2009; Mahlios & Maxson, 1998). Bu yöntemde var olan metaforun ilgili kavramlardan hangisi veya hangileri ile ifade edildiğinin belirlenmesi amaçlanır. Burada alan yazının iyice incelenerek var olan bütün kavram ve metaforların yazılması önemlidir. Üçüncü olarak metaforların gözlem ve görüşmeler yoluyla ortaya çıkarılmasıdır (Browne-Ferrigno, 2003; Girmen, 2007). Bu yöntemde sınırlı sayıdaki kişiyle görüşme veya gözlem yapıldığından daha az kişiyle ama derinlemesine yapılan süreç ifade edilmektedir. Kişilerin metaforları nasıl algıladıklarının belirlenmesi için uzun bir sohbet ortamı veya görüşme ortamı sunulur ve kavrama ilişkin tüm düşünceleri ortaya çıkartılmaya çalışılır. Bu araştırmada ise hem çok kişiye ulaşmak hem de katılımcıların kendi görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla birinci yöntem tercih edilmiştir. Öğretmenlerin deneyimlerinden hareketle bakış açılarının betimlenmesi ve açıklanması yanında temaların ortaya çıkarılması bu çalışmanın temel analiz sürecidir. Bu şekilde öğretmenlerin zihinlerinde yer alan kavramları ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Çalışmada öğretmenlerin eğitimde yenilik ve inovasyon kavramları konusunda görüşlerini tespit etmek amacıyla “Bana göre eğitimde yenilik.....gibidir, çünkü.....” ve “Eğitimde inovasyon.....gibidir, çünkü.....” ifadeleri yöneltilmiş ve boşlukları doldurmaları istenmiştir.

Verilerin analizi

121 öğretmenden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi ile; toplanan verileri açıklamak ve aralarındaki ilişkilere ulaşmak hedeflenmektedir. İçerik analizi ile öncelikle birbirine benzeyen kavramlar listelenir, aralarındaki ilişkiye göre kod, kategori ve temalara ayrılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da metaforların analizi 4 aşamada gerçekleştirilmiştir (Saban, 2008). Burada bütün kavramlar ilk aşamada Microsoft Office Excel 2013 programına aktarılarak kodlama ve ayıklama işlemi yapılmıştır. Ardından örnek metaforların derlenmesi aşamasına geçilmiştir. Sonrasında kavramlar incelenmiş, kategori geliştirme aşaması tamamlanmış ve iki araştırmacı tarafından eşzamanlı olarak ayrı ayrı yapılan analizlerle geçerlik ve güvenilirlik düzeylerine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Analizleri gerçekleştiren araştırmacılar arasındaki uyum yüzdesi hesaplamaları yapılmıştır. Bu işlem Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen uyum yüzdesi formülü ile hesaplanmıştır. Uyum Yüzdesi Formülü $[P = \left(\frac{Na}{Na+Nd} \right) \times 100]$ (P: Uyum Yüzdesi, Na: Uyum Miktarı, Nd: Uyuşmazlık Miktarı) kullanılarak saptanmıştır. Güvenirlik hesaplamasındaki uyum yüzdesi %70 olduğunda güvenirlik yüzdesi yeterli kabul edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada güvenirlik yüzdesi %98 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, puanlayıcılar arasındaki güvenirliliğin yeterli düzeyde sağlandığını göstermektedir.

Bulgular ve yorum

Eğitimde yenilik/inovasyon kavramına ilişkin ortaya çıkan metaforlar

Eğitimde yenilik ve inovasyon kavramlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre ortaya çıkan metaforlar, olumlu ve olumsuz şekilde ikiye ayrıldığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlar belirli kodlar ile kodlanmış ve bu kodlardan benzer olanlar kategorileri oluşturmuştur. Aşağıdaki tablolarda kategoriler ve kodlar yer almaktadır.

Tablo 1. Sınıf öğretmenlerinin yanıtlarına göre eğitimde yenilik ve inovasyon kavramlarına ilişkin kod ve kategoriler

Eğitimde yenilik kavramı			Eğitimde inovasyon kavramı		
Görüş	Kategori	Kod (frekans)	Görüş	Kategori	Kod(frekans)
Olumlu	Üretkenlik	ilerleme (85), verimlilik (56), emek (36), üretim (25), estetik (23),	Olumlu	Üretim	gelişim (56), teknoloji (35), hizmet (26), kalite (27), çalışma (13), bilim (12)
	Kazanç	yenilik (100), çalışma (52), emek (12)		Güç	tecrübe (23), kuvvetli (12), takım başarısı (11), sonsuzluk (10)
	Gelişme	değişim (86), hız (78), iletişim (73)		Liderlik	yol gösterici olma (54), şekillendirici olma (25)
	Farklılık	etki (36), dikkat çekici (25), liderlik (21)		Erişim	keşfetme (45), kapsayıcı (45), yayılmacı (12)
	Gereklilik	yaratıcılık (56), ihtiyaç (48), gelecek (36), aydınlık (35), güncellik (12)		İlerleme	değişme (48), yenileşme (45), hareket (12)
Olumsuz	Zorluk	yenilik (100), çalışma (52), emek (12)	Olumsuz	Gereklilik Farkındalık	ihtiyaç (78), sistem (75) çeşitlilik (16), bakış açısı (12), sanatsallık (12)
	Endişe	tehlike (36), güvensizlik ortamı (26), korku (25)		Zorluk	karmaşıklık (26), kaygı verici (25), zamansızlık (19), bürokratiklik (10), doğaya aykırı (9), düzensizlik (8)
	Değişim	geçici olma (59), düzenin yıkılması (45), zamanla değişme (36)		Endişe	mutsuzluk (30), belirsizlik (12), çıkar (5), yanlışlık (4)
	İmkansızlık	dağılma (53), sorgulamama (36), direnç (24) ve gerçeklik dışı (18)			
	Belirsizlik	ilerleme (85), verimlilik (56), emek (36), üretim (25), estetik (23)			

Tablo1’de görüldüğü gibi, öğretmenler eğitimde yenilik kavramına ilişkin olumlu yöndeki görüşlerini üretkenlik, kazanç, gelişme, farklılık ve gereklilik kavramları ile ilişkilendirmişlerdir. Öğretmenler gelişim kategorisi altındaki değişim kodunu zamanla değişen bir hayat, akarsu gibi metaforlar ile açıklamışlardır. “Akarsular da sürekli yenilenir hiçbir zaman aynı kalmaz bu yüzden de yenilik sürekli değişim gerektirir” şeklinde görüşler öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edilmiştir. Gereklilik kategorisinin gelecek,

güncellik, ihtiyaç, aydınlık ve yaratıcılık kavramları ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Emek kodu hem üretkenlik hem de kazanç kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Çünkü öğretmenler üretkenlik için emek harcanması gerektiğini ve üretkenliğin aynı zamanda kazancı artıracığını ifade etmişlerdir. Olumlu görüşlerin açıklamalarına bakıldığında yeniliğin gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Eğitimde yenilik kavramına yönelik olumsuz görüşler incelendiğinde ise değişim, endişe, imkânsızlık, belirsizlik ve zorluk kategorilerinin olduğu görülmektedir. Dağılma kategorisinde, okullarda yapılan yeniliklerin öğretmenlerin dikkatlerini dağıttığı, öğretmenlerin bilgilerinde dağılmalara sebep olduğu ifade edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin ifadelerinden yola çıkarak, eğitimde yapılan yeniliklerin kendilerinden görüş alınmadan hep tepeden inme gerçekleştiğine inandıkları ve bu konudan rahatsızlık duydukları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmen ve öğrencilerin yapılan bu tür değişimlere ayak uyduramadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan yeniliklerin gerçeklik dışı olduğunu, okullarda uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Tehlike kodu ile kodlanan ifaderde, yapılan her yeniliği bir tehdit olarak algıladıkları ve yenilikleri uygulamada sıkıntı yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler yapılan yeniliklere uyum sağlama aşamasında kendi aralarında güvensizlik ortamı olduğunu, herkesin sürekli zümreleri ile birbirini kıyasladığını ve velilerinde bu tür tartışmalara katıldıklarını ifade etmişlerdir. Geçici olarak sürece dâhil edilen yeniliklerin sürekli hâle geldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca herhangi bir değişikliğin uygulamaya başlanılmadan zaten yenisi geleceğinden, öğretmenlerin yeniliklere uyum sağlamada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan her yeniliğinde var olan düzeni yıktığını ve yıkılan düzenin sonuçlarının olumlu olmadığını ifade etmişlerdir. Yapboz metaforunu ise sürekli MEB Bakanının değişmesi ve uygulamaların üst yöneticilere göre değişmesi olarak ifade etmişlerdir.

Eğitimde inovasyon kavramına yönelik olumlu görüşler ise üretim, güç, liderlik, erişim, ilerleme, gereklilik ve farkındalık kategorilerine ayrılmıştır. Üretim kategorisinin hizmet kodunda öğretmenler inovasyonun insanlara hizmet olarak yapıldığını söylemişlerdir. Gelişim olarak ifade etme sebeplerini, inovasyonun hayatlarında bir gelişim meydana getirdiği şeklinde açıklamışlardır. Teknoloji kodunda dikkat çeken metaforlardan biri akıllı telefon ifadesidir. Bu benzetimde öğretmenler, eğitimde inovasyonun teknolojiden bağımsız düşünülemediğini ifade etmişlerdir. İnovasyonu kalite olarak ifade etmelerinin gerekçesi olarak, yapılanların kaliteyi artırmasını göstermişlerdir. Çalışma kodunun çözümlenmesi kodunda ise inovasyonun çalışma ile ilişkili olduğunu, çalışılarak yeni ürünlerin ortaya çıkarılacağını belirtmişlerdir. Güç kategorisindeki kuvvetli kodunu inovasyonun kuvvetli bir değişime sebep olduğu şeklinde açıklamışlardır. Tecrübe ile ilişkisini ise inovasyonun gerçekleşmesi için bilginin yanında tecrübenin olması gerektiği biçiminde ifade etmişlerdir. Bir inovasyonun tek başına gerçekleşmeyeceğini ve bir takım çalışması ve takım başarısına ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. İnovasyon kavramının yol gösterici olma ile ilişkisini öğretmenler, inovasyonun insanlığa farklı bir bakış açısı sağladığı şeklinde açıklamışlardır. İnovasyonun bir keşfetme süreci olduğunu, bu nedenle de sürekli bir değişim yaşandığını belirtmişlerdir. İnovasyonun yayılcı bir yapıda olduğunu ve toplumun tüm kesimlerini etkilediğini

belirtmişlerdir. Kapsayıcı olma kodu ile öğretmenler, inovasyonun tek bir yapıya değil birden fazla alana hitap ettiğini ve birden fazla yapıyı etkilediğini belirtmişlerdir. Keşfetme kodu ile inovasyonun yenilikleri ortaya çıkarmada olanak sağladığını, kapsayıcı bir süreci kapsadığını ve değişmeyi sağladığını ifade etmişlerdir. İnovasyonun bir ihtiyaçtan veya toplumun gereksinimlerinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Eğitimde inovasyon kavramına yönelik olumsuz görüşler incelendiğinde, endişe ve zorluk olarak iki kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir. Zorluk kategorisinin kodları; doğaya aykırı, zamansızlık, kaygı verici, karmaşıklık, bürokratik, düzensizlik olarak belirlenmiştir. Doğaya aykırı olarak ilişkilendirmelerinin gerekçesi olarak, öğretmenlerin geleneksel bir yapıda yetişmiş olmaları nedeniyle değişime uyum sağlamada başarısız olmaları gösterilmiştir. Zamansızlık olarak ifade etmelerinin nedenini, yapılanların zaman ile uyumlu olmaması ve öğretmenlerin uyum sağlamada başarısız olması şeklinde ifade etmişlerdir. Yapılan her inovasyonun eğitim alanında özellikle karmaşıklığa ve kargaşaya neden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Endişe kategorisinde ise kodlar; yanlışlık, çıkar, belirsizlik ve mutsuzluk olarak belirlenmiştir. Öğretmenler yapılan inovasyonların yanlış aşya benzediğini ve hiçbir hastalığa iyi gelmediğini ifade etmişlerdir. Bürokratların kişisel bakış açılarına uygun değişim dayattıklarını, bundan dolayı da yapılanların iyi bir sonuç vermediğini veya vermeyeceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin belli bir düzende ders anlattıklarını, ne kadar değişiklik yapılırsa yapılsın geçmişte öğrendiklerinin haricinde herhangi bir şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Eğitimde yapılan inovasyonların yeterince uygulanmadığı için mutsuzluk ortamı oluşturduğunu savunmuşlardır. Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin yenilik ve inovasyon kavramlarına yönelik ürettikleri metafor sayıları ve kategorilere göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin yenilik kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorilere göre dağılımı

Tema	Kategori	Metafor Sayısı	Yüzde	Tema	Kategori	Metafor Sayısı	Yüzdesi	
Olumlu görüşler	Üretkenlik	225	25,1	Olumlu görüşler	Üretim	169	24,0	
	Kazanç	164	18,3		Güç	56	8,0	
	Gelişme	237	26,4		Liderlik	79	11,2	
	Farklılık	83	9,3		Erişim	102	14,5	
	Gereklilik	187	20,9		İlerleme	105	14,9	
Toplam		896	100	Toplam		704	100	
Olumsuz görüşler	Değişim	140	21,9	Olumsuz görüşler	Zorluk	97	65,5	
	Endişe	87	13,6		Endişe	51	34,5	
	İmkansızlık	271	42,4					
	Belirsizlik	49	7,7					
	Zorluk	92	14,4					
Toplam		639	100	Toplam		148	100	

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmenlerin yenilik kavramına ilişkin 896 olumlu, 639 olumsuz olmak üzere toplamda 1535 metafor oluşturdukları görülmektedir. Buna rağmen inovasyon kavramına ilişkin 704 olumlu, 148 olumsuz olmak üzere toplam 852 metafor oluşturmuşlardır. Bu durum her bir öğretmenin

yenilik kavramı ile ilgili yaklaşık 13; inovasyon kavramı ile ilgili 7 farklı görüş belirttiğini göstermektedir. İnovasyon kavramına ilişkin oluşturulan metaforların yenilik kavramına yönelik oluşturulan metaforlara oranının yaklaşık 1/2 olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin birbirleri ile aynı anlama gelen inovasyon ve yenilik kavramlarına ilişkin farklı metaforlara sahip oldukları görülmektedir. Tablo 3'te bu metaforlara ilişkin benzer ve farklı olan boyutlar listelenmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlara göre inovasyon ve yenilik kavramlarının benzerlik ve farklılıkları

Yönler	Benzer Boyutlar	Farklı boyutlar	
		Yenilik	İnovasyon
Olumlu Yönleri	Üretim/üretkenlik, gereklilik	Kazanç, gelişme, farklılık	Güç, liderlik, erişim, ilerleme, farkındalık
Olumsuz Yönleri	Zorluk, endişe	Değişim, imkânsızlık, belirsizlik	-

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin zihinlerinde eğitimde yenilik veya inovasyon kavramlarına yönelik olumlu ve olumsuz birtakım şemaların yer aldığı belirlenmiştir. Her iki kavram için ortak olan olumlu boyutları, yenilik ve inovasyon kavramlarının üretim/üretkenlik sağlaması ve gerekli görülmesidir. Her iki kavramın ortak olan olumsuz yönü ise zorluk ve endişe kaynağı olarak görülmesidir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı inovasyon kavramının ne demek olduğunu bilmediklerini belirterek, bu konuda herhangi bir metafor belirtmemiş olsalar da, olumlu ve olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin inovasyonu yoğunlukla olumlu bir değişim olarak gördükleri söylenebilir. Yenilik kavramı için ise olumlu ve olumsuz görüşlerin birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir.

Sonuç, tartışma ve öneriler

Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin yenilik ve inovasyon kavramlarını birbirinden farklı olarak anlamlandırdıkları ve inovasyon kelimesinin anlamını doğrudan yenilik olarak ilişkilendirmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler eğitimde yenilik kavramını EBA (eğitim bilişim ağı), akıllı tahta, su, telefon, kavramları ile ilişkilendirirken, inovasyon kavramını bilim, ekonomi, uzay, ilaç, proje, filozof, hayâl, deterjan, siyaset, bürokrasi gibi metaforik ifadeler ile betimlemişlerdir. Bu bulgular öğretmenlerin inovasyon kavramını çok daha geniş ve yenilik kavramını da kapsayıcı şekilde yapılandırdıklarını göstermektedir. Aynı zamanda öğretmenler, olumlu anlamların yanı sıra inovasyon kelimesini çöküş, umutsuzluk, kaygı, vasıfsızlık, çöküntü gibi kavramlar ile de ilişkilendirmişlerdir. Analiz bulgularından yola çıkılarak yenilik kavramına ilişkin olumlu görüşlerin olumsuz görüşlere göre sayıca daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda inovasyon kavramı, olumlu ve olumsuz görüşler adlı iki tema altında analiz edilmiştir. İnovasyon kavramına yönelik olumlu görüşler; ilerleme, teknoloji, farklılık, üretim, erişim,

liderlik, güç, gelişim, gereklilik, zaman kavramları ile ilişkilendirilmiştir. İnovasyona yönelik olumsuz görüşler ise zorluk ve endişe ile ilgili kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin yaklaşık 3/4'ü“İnovasyon ne demek? Anlamını bilmiyorum. Türkçe karşılığı var mı?” gibi açıklamalar yapmışlardır.

DiGironimo (2010), inovasyon kavramınının genelde teknoloji ile ilişkilendirilen bir kavram olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmadaki sonuçlarda, öğretmenlerin inovasyon ile teknolojik gelişmeleri ilişkilendirmesine örnek olarak gösterilebilir. Jones ve Carr (1992), ortaokul öğretmenlerinin teknolojiye ilişkin genel olarak çok sınırlı ve basit algılara sahip olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin inovasyon kavramını akıllı telefon, araba ve teknolojik araçlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin inovasyon kavramını teknolojiye yönelik sınırlı sayıda kavramla ifade etmeleri, inovasyon ve teknolojiye yönelik uygulamalara aşına olmamalarından kaynaklı olabilir. Karadeniz (2012) teknoloji ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, öğretmenlerin teknoloji kavramını iyi bildikleri ama derslerinde nasıl, nerede ve ne zaman kullanacaklarına ilişkin çelişkiye düştüklerini ifade etmiştir.

Kılıç (2015), farklı branşlardaki öğretmenlerin yenilikçilik düzeylerini incelemiş ve bu becerilerinin düşük olduğu sonucuna varmıştır. Bunun yanında aynı araştırmada, öğretmenlerin yeniliklerin getirdiği değişimlere uyum sağlamada ve bunları kabullenmekte temkinli oldukları ileri sürülmüştür. Break (2001) yenilikçiliği, değişime yönelik isteklilik olarak tanımlarken; Goldsmith ve Foxall (2003), bireylerin yeniliklere karşı verdikleri tepkiler olarak açıklamışlardır. Bu çalışmanın bulgularıda, öğretmenlerin yenilikçiliği değişime ayak uydurma şeklinde algıladıklarını; ilerlemenin ve gelişmenin gerekliliği olarak gördüklerini göstermektedir. İnovasyonun ekonomik ve sosyal yaşamdaki rolü, insan faaliyetinde yeniliğin ve çeşitliliğin ortaya konmasıyla ilgili yenilik işlevinden kaynaklanmaktadır. Yenilik süreçlerinin yokluğunda, ekonomi mütevazı bir büyüme veya büyüme ile karakterize edilen “durağan bir aşama”ya girecektir. Sonuç olarak, sürdürülebilir (uzun vadeli) ekonomik kalkınma için inovasyon çok önemlidir (Diaconu, 2011). Bu kavramın iyi bilinmesi ve gerektiğinde kullanılması, gelecek açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin inovasyona oldukça farklı anlamlar yüklediklerini göstermektedir. Bu kavramların doğru bir şekilde yapılandırılması için uygulamalı eğitimlerin olduğu çalıştaylar düzenlenebilir. Öğretmenlerin en büyük şikâyetlerinden biri, yapılan değişikliklerin asıl uygulayıcı olan öğretmenden bağımsız olarak yapılması ve bir değişim olduğunda bunu en son öğretmenin duymasıdır. Özellikle okul yöneticilerinin farklı kanallarla (telefon, duyuru, toplantı vs.) bu değişimleri öğretmenlere aktarmalarının yararlı olacağı söylenebilir. Sınıf içi teftiş sisteminin değişmesi ile, öğretmenlerin yapılan değişimleri uygulayıp uygulamadıklarının belirlenememesi söz konusudur. Öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarına yönelik sağlıklı verilerin elde edilmesi, eğitim sisteminin çalışması ve programlarda yer verilen inovasyonun öğrencilere aktarılıp aktarılmadığı hakkında daha doğru çıktıların elde edilmesini sağlayacaktır. İnovasyonu tanıyan ve bilen öğretmenlerin eğitimde fark yaratacağı düşünülmektedir. Bu yüzden hem yeniliklere açık, hem yenilikten korkmayan, hem de bu yenilikleri

öğretim ortamlarına aktarabilen öğretmenlerin eğitim sistemimizde önemli bir yere sahip olacağı söylenebilir. Bu amaçla, fen bilimleri dersi ile öğretim programlarına bir ünite şeklinde giren bu kavrama yönelik uygulamaların yaygınlaştırılmasının, öğrencilerin birbiri ile ilişkili birçok kazanıma sahip olmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bilgi notu

Bu araştırmanın bir bölümü 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS 2018)'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça

- Bayrakçı, M. Ve Eraslan, F. (2014). Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin İnovasyon Yeterlilikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 96-135.
- Break, J. (2001). Individual characteristics influencing teachers' class use of computers, *Journal of Educational Computing Research*, 25(2), 141-157.
- Browne-Ferrigno, T. (2003). Becoming a principal: Role conception, initial socialization, role-identity transformation, purposeful engagement. *Educational Administration Quarterly*, 39(4), 468-503.
- Bülbül, T. (2012). Okullarda yenilik yönetimi ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 157-175.
- Cerit, Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B., & Turner L. A. (2011). *Research methods, design and analysis*. Boston: Pearson.
- Dennis, A., & Hamm, M. (2010). *Creativity, innovation, and differentiation. Problem solving and inquiry in math, science, and technology*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc., United Kingdom.
- Diaconu, M. (2011). Technological innovation: Concept, process, typology and implications in the economy. *Theoretical and Applied Economics*, 10(563), 127-144
- DiGironimo, N. (2010). What is technology? Investigating student conceptions about the nature of technology. *International Journal of Science Education*, 33(10), 1337-1352, DOI:10.1080/09500693.2010.495400.
- Duran, C. ve Saraçoğlu, M. (2009). Yeniliğin yaratıcılıkla olan ilişkisi ve yeniliği geliştirme süreci. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 57-71.
- Girmen, P. (2007). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Jones, A. T., & Carr, M. D. (1992). Teachers' perceptions of technology education: Implications for curriculum innovation. *Research in Science Education*, 22, 230-239.

- Karadeniz Ş. (2012). School administrators, ICT coordinators and teachers' metaphorical conceptualizations of technology. *Education*, 2(5), 101-111.
- Kasoutas, M., & Katerina, M. (2009). Exploring Greek teachers' beliefs using metaphors. *Australian Journal of Teacher Education*, 34(2), 64-83.
- Kılıç, H. (2015). İlköğretim branş öğretmenlerinin bireysel yenilikçilik düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri: Denizli ili örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Korkut, A. ve Keskin, İ. (2016). Üniversite öğrencilerinin kariyer algıları: Metaforik bir analiz çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 194-2011.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Linn, G. B., Sherman, R., & Gill, P. B. (2007). Making meaning of educational leadership: The principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, 91(2), 161-171.
- Mahlios, M., & Maxson, M. (1998). Mataphors as structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journey of Educational Research*, 29, 227-240.
- Malerba, E., & Orsenigo, L. (1997). Technological regimes and sectorial patterns of innovative activities, *Industrial and Corporate Change*, 6(1), 83-118. <https://doi.org/10.1093/icc/6.1.83>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative dataanalysis*. (2th Ed.). California: Sage Publications, Inc.
- Morgan, G. (1998), *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*, (G. Bulut, Çeviri), İstanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
- Özyürek, M. ve Tuncer, A. T. (2003). Gelişimciliğin eğitim uygulamaları üzerindeki etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-23.
- Patton, Q. M. (2001). *Qualitative research & evaluation methods*. SAGE Publications.
- Rogers, M. E. (1995). *Diffusion of innovations* (5th Ed.), New York: Free Press.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- TDK, (2018). *Türk Dil Kurumu*. Erişim tarihi: 01.09.2018, www.tdk.gov.tr
- Usluel, Y. K. ve Mazman, S. G. (2010). Eğitimde yeniliklerin yayılımı, kabulü ve benimsenmesi sürecinde yer alan öğeler: bir içerik analizi çalışması. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 39.
- Yalçinkaya, Y. (2010). Bilginin farkındalık ve farklılığında organizasyonların gelecek alanı: İnovasyon. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(3), 373-403.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.